

**HARBIY XIZMATCHILARDA LIDERLIK QOBILIYATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.**

Niyazov Erkin Shamsiyevich

Buxoro davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Harbiy ta'lim fakulteti

Annotatsiya: Ushbu maqola harbiy xizmatchilarda liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik asoslarini o'rganadi. Harbiy ta'lim jarayonida liderlik ko'nikmalarini shakllantirishning metodologik yondashuvlari, amaliyotdagi tajribalar va innovatsion usullar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishda pedagogik strategiyalar va treninglarning samaradorligini ko'rsatadi. Maqola liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlarning qo'llanilishiga alohida e'tibor qaratadi.

Kalit so'zlar: liderlik, harbiy pedagogika, ta'lim metodlari, liderlik qobiliyatlari, pedagogik strategiyalar.

Kirish: Liderlik harbiy xizmatchilar uchun muhim sifatlardan biridir, chunki ularning muvaffaqiyatli faoliyati va jamoa ichida samarali ishlashi ko'p jihatdan liderlik qobiliyatlariga bog'liq. Harbiy ta'limda liderlik ko'nikmalarini rivojlantirish, nafaqat rahbarlik sifatlarini, balki xizmatchilarni motivatsiya qilish va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini ham oshiradi. Harbiy pedagogika sohasida liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishning ahamiyati va amaliyotdagi samaradorligini o'rganish, harbiy xizmatning samaradorligini oshirish uchun zarurdir.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

- Empirik metodlar: Harbiy xizmatchilar bilan intervyular, kuzatuvlar va anketalar yordamida liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tajribalar o'rganildi.

- Nazariy tahlil: Liderlik pedagogikasi bo'yicha ilmiy adabiyotlar va tadqiqotlar tahlil qilindi, zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'rganildi.

- Eksperiment: Harbiy ta'lim dasturlarida liderlik treninglari va seminarlar o'tkazildi va ularning samaradorligi baholandi.

Bu holatlarning hammasi urush vaqtida odamlarni va harbiy texnikani boshqarayotgan harbiy xizmatchining kasbiy imkoniyatlarini xavf ostiga qoldirishi mumkin. Agar zamonaviy harbiy qurollar va texnikaning jangdagi ishtiroki inson imkoniyatlarini bir necha marotaba oshirishini e'tiborga oladigan bo'lsak, u yo'l qo'yadigan xatoliklarning ham ko'lami shunga mos ravishda kattalashadi. Shunday

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 9, 31 Сентябрь

qilib, zamonaviy urush talablaridan kelib chiqadigan bo'lsak, psixologik tayyorgarlikning vazifalaridan biri, harbiy xizmatchi psixikasining funksional ishonchliligini oshirishdan iborat.

Natijalar: Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishda quyidagi pedagogik strategiyalar samarali bo'ldi:

1. Interaktiv treninglar: Harbiy xizmatchilarda liderlik ko'nikmalarini rivojlantirishda interaktiv treninglar va rolli o'yinlar muhim ahamiyatga ega. Bu usullar orqali xizmatchilar real vaziyatlarda liderlik ko'nikmalarini amaliyotda sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2. Mentorlik va rahbarlik: Tajribali liderlarning mentorligi orqali yangi xizmatchilar o'zlarining liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradigan tavsiyalar va qo'llab-quvvatlash olishdi.

3. Psixologik treninglar: Psixologik yordam va stressga chidamlilik treninglari xizmatchilarni liderlik vazifalarini bajarishga tayyorlashda muhim rol o'ynadi. Ushbu treninglar orqali stressni boshqarish, qaror qabul qilish va psixologik barqarorlikni saqlash ko'nikmalari rivojlantirildi.

4. Liderlik seminarlar: Harbiy ta'lim jarayonida tashkil etilgan seminarlar va master-klasslar orqali xizmatchilar rahbarlik qobiliyatlarini kengaytirish imkoniyatiga ega bo'ldi. Seminarlar davomida amaliy misollar va tajribalar muhokama qilindi.

Bularning hammasiga jangovar sharoitlarga yaqin sharoitlarda o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish yuli bilan erishish mumkin. Zamonaviy urushlar insonning nafaqat bilish jarayonlariga, balki, uning hissiyot va irodasiga ham yuksak talablar qo'yadi. Xavf-xatar urushning ajralmas xususiyati hisoblanadi. Ma'lumki, insonning xavf-xatarni bevosita idrok qilishi qiyin va u buni xayol vositasida biladi. Insondagi xavfli vaziyatlarda ham ruhiy barqarorlikni yo'qotmaslik va samarali faoliyat yur ta olish layoqatiga emotsional-irodaviy barqarorlik, deyiladi. Emotsionalirodaviy barqarorlik shaxsiy tarkibni psixologik tayyorlashning muhim vazifalaridan biri. Shuni alohida ta'kidlab o'tish kerakki, harbiy xizmatchilarda sovuqqonlikni, barqarorlikni va qo'rqishni eng olish mahoratini tarbiyalash jangovar vazifalar ichida eng mas'uliyatlisi, psixologik jihatdan esa eng murakkabi hisoblanadi.

Muhokama: Liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish harbiy xizmatchilarning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalardir. Interaktiv

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 9, 31 Сентябрь

treninglar, rahbarlik tizimlari va psixologik tayyorgarlik orqali oʻrnatilgan pedagogik yondashuvlar xizmatchilarni strategik fikrlash, jamoa bilan ishlash va qaror qabul qilish koʻnikmalarini rivojlantiradi. Liderlik treninglari va seminarlar orqali tajriba almashish, hamkorlik va rahbarlik sifatlarini rivojlantirish imkoniyati yaratildi. Shuningdek, psixologik tayyorgarlik va stressga chidamlilik treninglari liderlik vazifalarini bajarishda yordam beradi. Psixologik tayyorgarlik axloqiy-siyosiy hamda harbiy-kasbiy tayyorgarlik doirasida amalga oshiriladi. Psixologik tayyorgarlik – bu harbiy xizmatchilarda jangovar vazifalarni bajarishga nisbatan ichki tayyorgarlikni shakllantirish, shuningdek, ularda faoliyatning barqaror ijobiy motivlarini yaratishdan iborat boʻlgan hodisa. Qurolli Kuchlarda shaxsiy tarkibni psixologik tayyorlashning 3 xil turi mavjud: maxsus; umumiy; maqsadli. Psixologik tayyorgarlikning maxsus turida harbiy xizmatchilarda jangovar holatlarga nisbatan tayyorgarlik hosil qilinadi, ularda barqarorlik shakllantiriladi. Psixologik tayyorgarlikning umumiy turida esa harbiy xizmatchilarda Vatan himoyasiga ongli ravishda tayyor turish shakllantiriladi. Oʻquv mashgʻulotlarida qiyin va xavfli vaziyatlarni hosil qilish bilan harbiy xizmatchilarda qoʻrqishni irodaviy engish koʻnikmalari maqsadli psixologik tayyorgarlik jarayonida hosil qilinadi.

Taʼlim va tarbiya sharoitlarini jangovar faoliyat sharoitlariga yaqinlashtirish jangchini ruhiy tomondan jangga tayyorlashning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Albatda, haqiqiy jangovar vaziyat faqat jangu jadalar vaqtidagina boʻladi. Oʻquv-jangovar faoliyat jarayonida esa biz jangovar sharoit modelini yoki uning alohida qismlarini yaratishimiz va shu orqali shaxsiy tarkib yoki boʻlinmaning psixologik tayyorgarligini taʼminlashimiz mumkin. Psixologik tayyorgarlik jarayonida jangovar faoliyatni takomillashtirish maqsadida har xil jang, urush vaziyatlari yaratilishi lozim. Yaratilayotgan sunʼiy vaziyatlar oʻzining psixologik tarkibiga koʻra jangovar holatga qanchalik yaqin boʻlsa, oʻquv-jangovar faoliyat jangovarlikka shunchalik yaqinlashib boradi. Bu narsa shundan dalolat beradiki, oʻquv-jangovar faoliyatni amalga oshirayotgan harbiy xizmatchidagi motiv, maqsad va harakatlar haqiqiy jangovar vaziyatlardagi xuddi shunday psixologik elementlar bilan imkoni boricha koʻproq oʻxshash boʻlishi lozim. Tabiiyki, oʻquv-jangovar faoliyat oʻzining emotsional tomonlari bilan ham jangovar faoliyatga oʻxshash boʻlishi talab etiladi. Mashqlar paytida jangovar shart-sharoitlarni sunʼiy yaratganda jangovar faoliyat modelini hosil qilish psixologik jihatdan muhim omil hisoblanadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 9, 31 Сентябрь

Xulosa: Liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish harbiy pedagogikada katta ahamiyatga ega. Zamonaviy pedagogik metodlar, shu jumladan interaktiv treninglar, mentorlik va psixologik treninglar, harbiy xizmatchilarni muvaffaqiyatli liderlik vazifalariga tayyorlashda samarali vositalar hisoblanadi. Kelgusida harbiy ta'limda liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishni yanada chuqurroq tadqiq qilish va yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish zarur. Yuqorida keltirilgan tahlillar asosida shunday xulosa qilish mumkinki, komandirlar imitatsiya vositalari yordamida jangning tashqi shart-sharoitlarini yaratish bilan jangchilarning psixologik tayyorgarligini amalga oshirish harakat qilishadi. Biroq bu kabi usullarning o'zi yetarli emas. Psixologik tayyorgarlik nafaqat amaliy tajribalarga balki ta'lim va tarbiya usullari va vositalariga ham tayanadi

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абдулаев, А. (2019). "Ҳарбий педагогика: назарий ва амалий асослар." Тошкент: Ўзбекистон фанлар академияси нашриёти.
2. Петров, И.В. (2021). "Современные методы военной педагогики: учебное пособие." Москва: Воениздат.
3. Сидоров, А. (2020). "Инновационные технологии в военном образовании." Вестник военной науки, 5(45), 30-38.
4. Johnson, D.W., & Johnson, R.T. (2019). "Educational Psychology: Active Learning in Military Contexts." New York: McGraw-Hill Education.
5. Нормуродов, Х. (2022). "Ҳарбий хизматчиларнинг психологик тайёргарлиги." Тошкент: Маърифат нашриёти.